

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ директора Ліцею № 10

від 31.08. 2026 року № 158

Олександр ВЕЛИЧКО

ПОЛОЖЕННЯ

**про запобігання та протидію насильству,
жорстокому поводженню з дітьми
та булінгу (цькуванню)
Ліцею № 10 м. Житомира**

1. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає систему заходів із запобігання та протидії насильству, жорстокому поводженню з дітьми, зокрема булінгу (цькуванню), у Ліцеї № 10 міста Житомира (далі — Ліцей), порядок виявлення ризиків, приймання та реєстрації повідомлень, невідкладного реагування, роботи комісії, надання допомоги учасникам освітнього процесу та моніторингу ефективності вжитих заходів.

1.2. Положення є обов'язковим для працівників, здобувачів освіти, батьків/інших законних представників, а також інших осіб, які перебувають у Ліцеї або залучені до освітнього процесу.

1.3. Положення розроблено з урахуванням чинного законодавства України, зокрема:

- Конституції України;
- Конвенції ООН про права дитини;
- Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про захист персональних даних», «Про інформацію»;
- постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.2025 № 658 «Про затвердження Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми»;
- постанови Кабінету Міністрів України від 19.11.2025 № 1513 «Про затвердження Порядку реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми»;
- наказу МОН України від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу» у редакції змін, чинній на момент застосування;
- наказу МОН України від 18.06.2026 № 961 «Про внесення змін до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядку застосування заходів виховного впливу»;
- інших нормативно-правових актів у сфері захисту прав дитини та забезпечення безпечного освітнього середовища.

1.4. У разі зміни законодавства норми цього Положення застосовуються в частині, що не суперечить чинному законодавству, а Положення підлягає перегляду та актуалізації.

1.5. Основною метою діяльності Ліцею є створення безпечного, психологічно комфортного, недискримінаційного та вільного від насильства освітнього середовища, у якому забезпечуються найкращі інтереси дитини, повага до її гідності та право бути почутою.

1.6. Ліцей застосовує нульову толерантність до будь-яких проявів насильства, жорстокого поводження, приниження гідності, дискримінації, булінгу (цькування), сексуальних домагань та інших форм небезпечної поведінки.

2. Терміни та визначення

2.1. Терміни в цьому Положенні вживаються у значеннях, визначених законодавством України.

2.2. Для цілей організації роботи Ліцею застосовуються такі поняття:

- насильство — дії або бездіяльність, що завдають або можуть завдати шкоди фізичному чи психічному здоров'ю, безпеці, гідності або розвитку дитини;
- жорстоке поводження з дитиною — будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального насильства, нехтування потребами дитини, приниження, експлуатації або іншого поводження, що порушує права та законні інтереси дитини;
- булінг (цькування) — діяння учасників освітнього процесу, які відповідають ознакам, установленим законодавством; остаточне встановлення факту булінгу здійснюється у визначеному законом порядку;
- постраждала дитина — дитина, якій заподіяно або може бути заподіяно шкоду внаслідок насильства чи жорстокого поводження;
- кривдник — особа, яка вчинила або підозрюється у вчиненні насильства чи жорстокого поводження;
- спостерігач — особа, яка була свідком події або володіє інформацією про неї;
- повідомлення — усна або письмова заява, скарга, звернення чи інша інформація про можливий випадок насильства, жорстокого поводження або булінгу;
- комісія — комісія Ліцею з розгляду випадків насильства та/або жорстокого поводження з дітьми.

3. Принципи діяльності Ліцею

- законність і верховенство права;
- найкращі інтереси дитини як пріоритет;
- повага до гідності та прав людини;
- нульова толерантність до насильства;
- невідкладність і своєчасність реагування;
- неупередженість та об'єктивність;
- конфіденційність і захист персональних даних;
- недопущення повторної травматизації дитини;
- безпека дитини та інших учасників освітнього процесу;
- партнерство з батьками та взаємодія із зовнішніми суб'єктами реагування;
- доступність механізмів звернення для кожної дитини;
- недопущення дискримінації та переслідування особи за повідомлення про можливе насильство.

4. Система запобігання та протидії насильству

4.1. Система запобігання та протидії насильству в Ліцеї є постійним системним процесом і включає організаційні, освітні, психологічні, соціальні, інформаційні та управлінські заходи.

4.2. Директор Ліцею забезпечує:

- розроблення, затвердження та виконання цього Положення;
- організацію безпечного освітнього середовища;
- визначення відповідальної особи/осіб за координацію роботи щодо запобігання та протидії насильству;

- інформування працівників, здобувачів освіти та батьків про права, обов'язки й алгоритми реагування;
- проведення оцінювання ризиків та моніторингу безпеки;
- організацію навчання працівників щодо запобігання насильству та реагування на нього;
- належне документування та зберігання інформації про повідомлення;
- взаємодію з поліцією, службою у справах дітей, органами соціального захисту, закладами охорони здоров'я та іншими суб'єктами;
- контроль за виконанням рішень комісії.

4.3. До профілактичної роботи залучаються педагогічні працівники, практичний психолог, соціальний педагог, медичний працівник (за наявності), представники учнівського самоврядування, батьківської спільноти та інші фахівці.

5. Заходи з унеможливлення насильства

- щорічне планування заходів з безпеки та запобігання насильству;
- виявлення та усунення фізичних, психологічних і організаційних факторів ризику;
- формування культури поваги, ненасильницької комунікації та відповідальної поведінки;
- навчання дітей способам безпечного звернення по допомогу;
- проведення занять з безпеки в інтернеті, протидії кібербулінгу та цифровим ризикам;
- психологічна просвіта та розвиток навичок саморегуляції, ненасильницького розв'язання конфліктів;
- підготовка педагогів до розпізнавання ознак насильства;
- інформування батьків про ознаки небезпеки та механізми звернення;
- регулярний аналіз звернень, конфліктних ситуацій, результатів опитувань та інших індикаторів безпеки.

6. Ознаки, які можуть свідчити про насильство

6.1. Працівники Ліцею мають звертати увагу, зокрема, на:

- замкнутість, тривожність, страх або різку зміну поведінки;
- агресивність, напади люті, руйнівну поведінку;
- уникнення спілкування, ізоляцію, виключення з групи;
- різке зниження успішності або здатності до навчання;
- занижену самооцінку, почуття провини;
- невмотивовані тілесні ушкодження, скарги на біль або погане самопочуття;
- порушення сну, апетиту, часті пропуски занять;
- страх певної особи або приміщення;
- ознаки сексуалізованої поведінки, нехарактерної для віку;
- ознаки цифрового переслідування, погроз, шантажу або поширення принизливого контенту.

6.2. Наявність окремої ознаки сама по собі не є доказом насильства. Працівник не проводить самостійного розслідування, а діє відповідно до алгоритму реагування.

7. Порядок подання та реєстрації повідомлень

7.1. Повідомити про можливий випадок насильства, жорстокого поводження або булінгу може будь-який учасник освітнього процесу, інша особа, якій стало відомо про обставини, а також сама дитина.

7.2. Повідомлення може бути усним, письмовим або поданим із використанням доступних електронних засобів зв'язку.

7.3. Працівник Ліцею, який отримав інформацію про дитину, яка постраждала або може постраждати від насильства чи жорстокого поводження, зобов'язаний у межах своїх повноважень невідкладно вжити заходів для припинення небезпеки, повідомити керівника та діяти за встановленим алгоритмом.

7.4. Кожне повідомлення, що надійшло до керівника, реєструється у день його надходження. Якщо воно надійшло у вихідний, святковий або інший неробочий день чи в позаробочий час — реєстрація здійснюється у перший наступний робочий день.

7.5. Керівник розглядає повідомлення протягом однієї доби з дня його реєстрації.

7.6. Повідомлення про керівника Ліцею не розглядається ним особисто: у такому випадку інформація передається засновнику/уповноваженому органу управління для організації реагування.

8. Алгоритм невідкладного реагування

8.1. Працівник, який виявив ознаки насильства або отримав відповідну інформацію:

1. за можливості припиняє небезпечну ситуацію та забезпечує безпеку дитини;
2. за потреби надає домедичну допомогу в межах компетентності та/або викликає бригаду екстреної медичної допомоги;
3. невідкладно повідомляє директора Ліцею;
4. не проводить самостійного допиту, очної ставки чи іншого розслідування з дитиною;
5. зберігає відому йому інформацію та не розголошує її стороннім особам.

8.2. У разі виявлення ознак насильства керівник:

6. вживає заходів для припинення насильства та недопущення його повторення;
7. повідомляє батьків/законних представників дитини, крім випадків, коли вони можуть бути кривдниками;
8. письмово повідомляє уповноважений підрозділ Національної поліції та службу у справах дітей за місцем розташування Ліцею, одночасно інформуючи відповідні органи, визначені законодавством;
9. за потреби викликає екстрену медичну допомогу;
10. не пізніше трьох робочих днів скликає засідання комісії.

8.3. Якщо ознак насильства не виявлено, інформація аналізується на предмет ризиків, після чого Ліцей вживає профілактичних заходів для унеможливлення таких ризиків.

8.4. У разі підозри на домашнє насильство Ліцей діє з урахуванням спеціального законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

9. Комісія з розгляду випадків насильства та/або жорстокого поводження

9.1. Комісія створюється наказом директора Ліцею та працює на постійній основі.

9.2. Склад комісії формується з урахуванням завдань та конкретної ситуації. До її складу можуть входити директор або уповноважена ним особа, заступник директора, практичний психолог, соціальний педагог, педагогічні працівники, представник служби у справах дітей, органів соціального захисту, поліції та інші фахівці — за згодою та відповідно до законодавства.

9.3. Член комісії не бере участі в розгляді, якщо існує конфлікт інтересів або інші обставини, що можуть вплинути на його неупередженість.

9.4. Мета комісії — припинення насильства, захист дитини, відновлення безпечних умов, визначення причин та ризиків, оцінка потреб сторін і організація відповідної допомоги.

9.5. Комісія діє на принципах законності, найкращих інтересів дитини, конфіденційності, неупередженості, невідкладності та недопущення повторної травматизації.

10. Завдання комісії

- збір і аналіз інформації про обставини випадку;
- отримання пояснень сторін у межах, дозволених законодавством;
- урахування висновків практичного психолога/соціального педагога за наявності;
- аналіз інформації, що міститься на технічних засобах, у мережі Інтернет, соціальних мережах, повідомленнях тощо, якщо вона надана законним способом;
- оцінювання потреб постраждалої дитини, інших сторін та свідків;
- визначення причин і факторів ризику;
- визначення необхідних заходів безпеки та виховного впливу;
- надання рекомендацій працівникам та батькам;
- організація соціально-психологічної підтримки;
- моніторинг виконання прийнятих рішень та ефективності допомоги.

10.1. Факт вчинення булінгу (цькування) не встановлюється комісією Ліцею як остаточний юридичний факт. Комісія розглядає обставини повідомлення, забезпечує безпеку та організовує відповідні заходи у межах компетенції.

11. Права дитини та інших учасників

- право на безпеку, повагу до гідності та захист від будь-яких форм насильства;
- право бути вислуханою з урахуванням віку та рівня зрілості;
- право на психологічну та соціальну підтримку;
- право на конфіденційність у межах законодавства;
- право на захист від переслідування через повідомлення про можливе насильство;
- право батьків/законних представників на отримання інформації в межах, дозволених законом;
- право сторін подавати інформацію, документи та інші матеріали, що мають значення для розгляду.

12. Особливості вислуховування дитини

12.1. Вислуховування дитини здійснюється з дотриманням її найкращих інтересів, без тиску, залякування, повторного травмування чи нав'язування відповідей.

12.2. У засіданні комісії вислуховування дитини здійснюється безпосередньо у присутності батьків/законних представників та за участю практичного психолога або соціального педагога, якщо інше не визначено законодавством. Батьки можуть надати письмову згоду на проведення вислуховування без їхньої участі.

12.3. Дитина може подати письмову інформацію про факт насильства або інші відомі їй обставини.

12.4. Факт вислуховування, форма його проведення та основний зміст позиції дитини фіксуються в матеріалах розгляду.

13. Заходи виховного впливу та допомога

13.1. Заходи виховного впливу застосовуються відповідно до чинного Порядку застосування заходів виховного впливу, затвердженого наказом МОН України від 28.12.2019 № 1646 у відповідній чинній редакції.

13.2. Заходи мають бути індивідуальними, пропорційними, педагогічно доцільними, спрямованими на усвідомлення наслідків поведінки, відновлення безпечних відносин та запобігання повторенню ситуації.

13.3. Не допускаються приниження, фізичні покарання, погрози, публічне осоромлення, дискримінація чи інші дії, що самі по собі можуть становити насильство.

13.4. Дитині, яка постраждала, дитині, яка вчинила насильство/булінг, та свідкам за потреби забезпечується доступ до соціально-психологічної допомоги, корекційної та іншої підтримки відповідно до законодавства.

14. Взаємодія із зовнішніми суб'єктами

14.1. Ліцей взаємодіє з уповноваженими підрозділами Національної поліції, службою у справах дітей, органами соціального захисту, центрами соціальних служб, закладами охорони здоров'я, засновником та іншими суб'єктами у межах компетенції.

14.2. У випадках, коли існує загроза життю чи здоров'ю дитини, пріоритетом є негайне забезпечення її безпеки та звернення до відповідних служб.

14.3. Працівники Ліцею не замінюють повноваження поліції, служби у справах дітей, медичних або інших уповноважених органів.

15. Конфіденційність і захист персональних даних

15.1. Інформація про дитину, повідомлення, матеріали комісії та інші документи зберігаються з дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних.

15.2. Забороняється поширювати відомості про обставини випадку серед працівників, дітей, батьків чи інших осіб, які не мають законних підстав для доступу.

15.3. Фото-, відео-, аудіо- та електронні матеріали використовуються лише у спосіб, дозволений законодавством, з урахуванням прав дитини.

16. Обов'язки працівників Ліцею

- дотримуватися цього Положення та вимог законодавства;
- не допускати насильства, жорстокого поводження, дискримінації та приниження гідності;
- реагувати на відомі ознаки небезпеки для дитини;
- невідкладно повідомляти керівника про відповідні випадки;
- не приховувати відомості про можливе насильство;
- не проводити самостійного розслідування замість компетентних органів;
- забезпечувати конфіденційність;
- брати участь у профілактичних та навчальних заходах.

17. Обов'язки здобувачів освіти

- поважати гідність, права та особисті межі інших осіб;
- не допускати насильства, булінгу, погроз, принижень, дискримінації та кібербулінгу;
- повідомляти дорослим про небезпечну ситуацію;
- не поширювати фото, відео, аудіо або повідомлення, які принижують іншу особу або можуть завдати їй шкоди;
- виконувати законні вимоги працівників щодо безпеки.

18. Права та обов'язки батьків

18.1. Батьки/законні представники мають право отримувати інформацію про механізми захисту дитини, звертатися до Ліцею та компетентних органів, брати участь у визначених законом процедурах.

18.2. Батьки зобов'язані сприяти безпеці дитини, співпрацювати з Ліцеєм у межах законодавства, не чинити тиску на дитину та інших учасників, не перешкоджати законному розгляду повідомлення.

18.3. Якщо батьки/законні представники можуть бути кривдниками, інформація не повідомляється їм у спосіб, який може створити додатковий ризик для дитини; подальші дії здійснюються відповідно до законодавства.

19. Документування

19.1. У Ліцеї ведеться реєстрація повідомлень про можливі випадки насильства та/або жорстокого поводження.

19.2. За кожним випадком формуються матеріали розгляду в обсязі, необхідному для виконання законних процедур.

19.3. Документи містять лише необхідні відомості та зберігаються з обмеженим доступом.

19.4. Формами локальної документації можуть бути: журнал/реєстр повідомлень, заява/повідомлення, наказ про створення комісії, протоколи засідань, пояснення, висновки фахівців, план заходів безпеки, план психолого-педагогічного супроводу, матеріали моніторингу виконання рішень.

20. Моніторинг та перегляд Положення

20.1. Директор забезпечує щорічний аналіз ефективності системи запобігання та протидії насильству.

20.2. Моніторинг може включати анонімні опитування, аналіз звернень, результати психологічних досліджень, аналіз ризиків, відвідування приміщень та території, аналіз виконання профілактичних заходів.

20.3. За результатами моніторингу вносяться зміни до планів роботи, програм профілактики, алгоритмів реагування та цього Положення.

20.4. Положення переглядається у разі зміни законодавства або виявлення необхідності удосконалення процедур.

21. Прикінцеві положення

21.1. Положення набирає чинності з дня його затвердження наказом директора Ліцею.

21.2. Усі працівники Ліцею ознайомлюються з Положенням під підпис або іншим способом, що дає змогу підтвердити факт ознайомлення.

21.3. Положення доводиться до відома здобувачів освіти та батьків у доступній формі.

21.4. У разі суперечності окремих положень цього документа нормам законодавства застосовуються норми законодавства, а відповідний пункт Положення підлягає приведенню у відповідність.

Додаток 1. Алгоритм дій працівника Ліцею при виявленні насильства

Етап	Дія	Відповідальний
1	Припинити небезпечну ситуацію та забезпечити безпеку дитини, якщо це можливо.	Працівник, який виявив ситуацію
2	За потреби викликати 103, надати домедичну допомогу в межах компетентності.	Працівник / адміністрація
3	Невідкладно повідомити директора.	Працівник
4	Зареєструвати повідомлення у встановленому порядку.	Директор / визначена особа
5	Розглянути повідомлення	Директор

	протягом однієї доби.	
6	За наявності ознак насильства — повідомити компетентні органи та батьків (крім передбачених законом винятків).	Директор/відповідальна особа
7	Скликати комісію не пізніше трьох робочих днів.	Директор
8	Забезпечити збір інформації, оцінку потреб і план допомоги.	Комісія
9	Застосувати необхідні заходи виховного впливу та підтримки.	Комісія / адміністрація
10	Провести моніторинг виконання рішення та повторних ризиків.	Голова комісії / відповідальні особи

Додаток 2. Мінімальний перелік каналів звернення

- директор Ліцею;
- заступник директора / визначена відповідальна особа;
- практичний психолог;
- соціальний педагог;
- класний керівник або інший педагогічний працівник;
- Національна поліція України — 102;
- екстрена медична допомога — 103;
- служба у справах дітей за місцем розташування Ліцею;
- інші державні та соціальні служби відповідно до ситуації.

Примітка: конкретні номери телефонів місцевих служб та контакт відповідальної особи Ліцею рекомендується заповнити перед затвердженням документа та розмістити на інформаційних стендах і вебресурсі Ліцею.

Додаток 3. Орієнтовний перелік профілактичних заходів на навчальний рік

- вступний інструктаж працівників щодо запобігання насильству;
- навчання працівників алгоритмам реагування;
- заняття для учнів про права дитини, особисті межі та безпечну поведінку;
- заходи з протидії булінгу та кібербулінгу;
- заняття з цифрової безпеки;
- батьківські зустрічі щодо безпеки дітей;
- анонімне опитування щодо психологічної безпеки;
- аналіз ризиків у класах, коридорах, санвузлах, їдальні, на території Ліцею та в цифровому середовищі;
- індивідуальний супровід дітей із підвищеними потребами у безпеці;
- щорічний звіт про виконання заходів та пропозиції щодо їх удосконалення.